

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Цвета Йорданова Зафирова – професор в Икономически университет -
Варна

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в МГУ „Св. Иван Рилски“

в научна област 3. *Социални, стопански и правни науки*
професионално направление 3.7 *Администрация и управление*
(*Управление на човешките ресурси, предприемачество и мениджмънт*)

Основание за написване на рецензията: Заповед №Р 123/16.02.2021 г. на Ректора на МГУ „Св. Иван Рилски“ - София за назначаване на жури в конкурс за академичната длъжност „доцент“ и решение на научното жури от 25.03.2021 г.

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Икономика и управление“ в ДВ бр.3/12.01.2021 г.

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат**:

гл.ас. д-р Боряна Трифонова

1. Персонална характеристика на кандидата

Гл.ас. д-р Боряна Трифонова е родена през 1969 г. в София. Завършила е бакалавърска и магистърска степен по „Управление на бизнеса“ в СА „Д.А.Ценов“ Свищов. През 2009 г. защитава докторска дисертация в област „Организация и управление извън сферата на материалното производство“. Работила е като учител и старши учител по икономически дисциплини и гл. експерт по образованието към МОН. През 2015 г. постъпва на работа в МГУ като хоноруван преподавател в катедра „Икономика и управление“. От 2016 г. е редовен асистент в катедрата. Преподава лекции и води семинарни занятия по много икономически и управленски дисциплини. Има сериозна експертиза като главен експерт към Кариерния център на МГУ, главен експерт към Център на учебно-тренировъчните фирми към МОН и като член на Национална експертна комисия за подготовка за национални оценявания по Професионално образование и обучение в направления „Икономика и управление“ и „Администрация и управление“ в МОН. Има участие в три научно-изследователски проекта на МГУ „Св.Ив. Рилски“.

Научен секретар е на „Академия за иновации и развитие“, Сдружение с нестопанска цел за иновации и развитие на висшето образование. Консултант е на фирми по бизнес планиране и умения за създаване и функциониране на фирмена дейност в страната.

2. Количествена и съдържателна характеристика на представените научни трудове

В конкурса за доцент гл.ас. д-р Боряна Трифонова е представила 29 научни труда, в т.ч. 2 монографии (1 – хабилитационен труд и 1 в съавторство на базата на защитен дисертационен труд, който не се рецензира), 27 научни статии и доклади. Всички публикации са в специализирани научни издания. От тях 12 самостоятелни, 17 – в съавторство. 12 от всички публикации са на английски език. Този резултат показва, че кандидатът има необходимите качества на учен, който може сам да изследва, да формулира проблеми и защитава тези.

В съдържателно отношение представените от кандидата научни трудове показват целенасочена научно-изследователска работа в област „Администрация и управлението“.

Научна продукция на гл.ас. д-р Боряна Трифонова в конкурса за „доцент“

Видове публикации	Общо	В т.ч.		
		На чужд език	Самост.	В съавт.
1. Монографии	2	-	1	1
2. Научни статии и доклади	27	12	11	16
Общо по конкурса:	29	12	12	17

Трудовете, с които кандидатът за академичната длъжност „доцент“ участва в конкурса, са в следните области на управлението: **УЧР** (№№1, 3, 4, 7, 9, 11, 15, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29 от Списъка на публикациите), **Предприемачество** (№№8, 11, 12, 13, 17, 19, 20, 23, 27 от Списъка на публикациите) и **Мениджмънт** (№№1, 2, 5, 6, 10, 14, 16, 18, 19, 28, 29 от Списъка на публикациите).

Безспорно най-значимата публикация сред научните трудове на гл.ас. д-р Боряна Трифонова е нейната монография „Създаване на мотивационна среда и оптимизиране УЧР в минните предприятия“ (118 стр. с рецензент проф.д-р Иван Величков). В нея са показани изследователските умения, възможностите ѝ за правилно структуриране на изложението и за намиране на логическа връзка между понятията. Тя показва компетентността си и уменията да проучва и систематизира теоретични постановки, да им прави критичен анализ и оценка и да предлага обосновани решения.

Акцентът в монографията са ЧР и техният принос за организационния успех на минните предприятия. Темата е актуална и много значима поради факта, че е свързана с предизвикателствата на промените в средата. Намаляващата работна сила задължава търсенето на нов подход в УЧР в минно-добивната индустрия. Това е дало основание и на Боряна Трифонова да избере тази тематика.

Предмет на изследването е мотивацията на персонала, а обект – минните предприятия в България. Основната цел, която си поставя авторката - създаване на подходяща мотивационна среда за оптимизиране на процеса на УЧР в минно-добивния сектор, синтезира цялостната изследователска работа и същевременно логиката на изложението. В основата на цялата монография е системният подход, като приложеният инструментариум ѝ е дал възможност да анализира и оцени мотивационните процеси от различни аспекти.

Боряна Трифонова изяснява умело основното понятие „мотивация“ като разглежда еволюцията в терминологията в управленската наука. Определени са основните характеристики и специфичните особености на мотивационната среда.

Авторката прави систематизация, класификация и типологизация на мотивационните теории, като обогатява теорията в областта на мотивацията. Те са обособени и анализирани в три групи: съдържателни, процесуални и съвременни. Логически правилно на тази база търси управленските аспекти на приложението на мотивацията. Изследването ѝ на мотивационните модели в съществуващата специализирана литература показва задълбочено познаване на литературните източници в областта. То ѝ е послужило като основа за създаването на собствен интегративен модел в минерално-суровинния сектор, който е принос за методологията. В него авторката умело комбинира съществуващите модели в теорията и прилаганите в практиката мотивационни теории с цел постигане на по-голяма ефективност в управлението. Предложеният модел много добре интегрира външните (процесиални) и вътрешните (съдържателни) фактори.

Доказана е необходимостта към този интегративен модел, изграден като базисен, да се добавят някои нови, допълващи мотивационни елементи, които играят ролята на ускорители при мотивацията на работещите в минната индустрия. По този начин е формирана нова съвкупност от 8 елемента, като двата от тях са именно ускорителите в изследвания обект (вътрешно стимулиране и признание).

Принос на авторката е направената характеристика на мотивационната среда на минните предприятия. Систематизирани и характеризирани са съвременните модели за

УЧР в тях. Посочен е моделът за УЧР, аргументиран като най-подходящ за минната индустрия и основан на 10-те принципа на *Стандарта за устойчиво развитие на предприятията от добивната промишленост*.

Изведени са основните проблеми в УЧР в минната индустрия и основните мотивационни фактори в нея. Проведено е емпирично изследване, чиято цел е да проучи мотивацията на студентите за работа в бранша, познанията им за бъдещата месторабота и препоръките към ръководствата на минните предприятия. На основа на резултатите от него са направени изводи относно причините за недостига на кадри в областта.

Авторката предлага използването на съвременни техники за УЧР в минните предприятия, включващи гъвкави стратегии като предпоставка за успеха им. Неин принос е направеният сравнителен анализ на най-приложимите в практиката в областта. Обосновава се необходимостта от приложение на модела „Споделени ценности“ за изграждане на устойчива работна среда в минните предприятия. Проучени са добрите практики в тази област и възможностите за приложението им в минно-добивната индустрия. Получените резултати са с научно-приложна насоченост, като се предлагат подходящи управленски решения.

Останалите представени в конкурса публикации са доразвитие на основните идеи и теоретичните постановки на съвременните аспекти, свързани с процесите на УЧР, оптимизирането им и условията за по-ефективно управление на минните предприятия. Голяма част от тях имат научно-приложен характер. Те са резултат на задълбочени изследвания, на приложението на съвременен инструментариум и много добро познаване на теорията и практиката, свързани с управленските проблеми в областта.

От представената справка за цитиранията се установява, че кандидатът има 10 (десет) цитирания в научни издания. Част от тях са в реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни трудове. От тях може да се направи извод за актуалността и значимостта на научните публикации на гл.ас. д-р Боряна Трифонова за управленската теория и практика.

3. Оценка на учебно–преподавателската работа

От представената служебна бележка е видно, че гл.ас. д-р Боряна Трифонова има 5 години преподавателски стаж в МГУ „Св. Иван Рилски“. Общият ѝ преподавателски стаж е 23 години (пред ученици, студенти, курсисти). Тя е титуляр на следните дисциплини в ОКС „бакалавър“ – „УЧР“, „Основи на счетоводството“, „Основи на

маркетинга“ в специалността „Управление на ресурси и производствени системи“. В ОКС „магистър“ води дисциплините „Счетоводство на предприятието“ и „Оценка на промишлени предприятия“ пред специалност „Индустриален мениджмънт“, „УЧР“ пред специалности „Открито разработване на полезни изкопаеми“ и „Техника и технологии на взривните работи“, както и „Мениджмънт и маркетинг“ пред специалност „Управление на добива и преработка на минерални суровини и въглища“. Или общата ѝ заетост за последната учебна година 2020/2021, съгласно приложените документи, е 260 ч. лекции и 168 ч. упражнения. Чрез тази голяма заетост е успяла да подобри уменията си в преподаването на съвременни управленски дисциплини и да се утвърди като преподавател в областта.

От библиографията на монографията ѝ е видно, че тя има самостоятелен учебник „Управление на ЧР“, с който е осигурила учебния процес.

Направената оценка на учебно-преподавателската работа на гл.ас. д-р Боряна Трифонова показва пълно съответствие с изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

4. Идентифициране на приносите в научно-изследователската работа

В трудовете на кандидата в конкурса за длъжността „доцент“ се открояват различни приносни моменти, които са приложение на съществуващата теория в практиката в областта. Приемам всички посочени от Боряна Трифонова в конкурса научни и научно-приложни приноси като достатъчно значими и реални, като някои от тях биха могли да се обобщят и преформулират. Сред най-важните от приносите ѝ за науката и практиката биха могли да се открият следните:

Научни приноси:

- Доразвити и обогатени са научните знания за мотивацията в УЧР и тяхното приложение като подход за ефективно осъществяване на управленската дейност. (Публикации №№1, 2, 22, 29)

- На базата на съществуващото теоретично знание и български опит е допълнена теорията на УЧР посредством нови становища и систематизации в различни нейни аспекти, свързани с работещите в минните компании. (Публикации №№1, 7, 15, 16, 17, 20)

- Допълнена е теорията за УЧР като е предложен своеобразен етичен кодекс, съдържащ конкретни правила. (Публикация №2)

- Дообогатена е теорията на СУЧР като е предложен интегративен подход за адаптация към промените в средата, който да се прилага в минните предприятия. (Публикация №№1, 2, 29)

- Разработен е съвременен модел за УЧР в минно-добивния сектор, насочен към създаване на стойност за персонала, мениджърите, клиентите, инвеститорите и собствениците. (Публикации №№1, 25)

Научно-приложни приноси:

- Проучени и анализирани са добрите практики за ефективност на УЧР в добивния сектор и за екологичните проекти в него, както и на минно-добивните предприятия, прилагащи успешно принципите на „Политиката на отворените врати“, като са изведени и аргументирани съществените характеристики, посочени са възможностите за приложението и насоките за подобряване на резултатите им. (Публикации №№11, 19, 23, 24)

- Допълнена е теорията и практиката в минната индустрия в България като са изведени основните проблеми и най-важните мотивационни фактори за работещите в нея и са формулирани насоки за подобряване на мотивацията в бранша. (Публикации №№1, 9, 15, 18, 21)

Приложни приноси:

- Изследвани са показателите за измерване на стандарта на живот в България, като са направени изводи и препоръки за устойчивото им подобряване. (Публикации №№6, 10, 14)

- На основата на направено емпирично изследване е проучена мотивацията на студентите за работа в минната индустрия, познанията за бъдещата месторабота и препоръките към потенциалните им работодатели. (Публикация №1)

- Изследвана е динамиката на производителността на труда в различни аспекти (международен, европейски, национален, браншови), като са изведени тенденциите за подсектор „Добивна промишленост“ (Публикации №№8, 12, 13)

- Доказана е необходимостта и възможностите за адаптиране на политиката по УЧР в добивните предприятия в България в условията на пандемията от корона вирус (Ковид-19), като са препоръчани за приложение действащи практики, които могат да бъдат усъвършенствани и адаптирани и за други области. (Публикация №.№28, 29)

В цялост научните приноси на кандидата в конкурса могат да бъдат отнесени към групите – **обогатяване и доразвиване на съществуващите знания** в областта на управлението и в частност в управлението на минната индустрия.

По-важните **изводи** от представените от участника в конкурса публикации са следните:

- Налице са достатъчен брой научни трудове, публикувани след дисертационния труд. По структура и съдържание са спазени критериите за заемане на академичната длъжност по обявения конкурс.

- Изпълнени са минималните изисквания на ЗРАСРБ (ДВ бр.56/6.07.2018 г.) за показателите за длъжността „доцент“ в професионално направление 3.7 Администрация и управление.

- Представена е самостоятелна монография в областта на обявения конкурс в достатъчен обем от 118 страници, която е рецензирана.

- Научните трудове са написани с подходящ научен стил, показващ много добрата теоретична подготовка и осведоменост в областта.

- Броят на цитиранията показва признанието на научната област у нас към постиженията на гл.ас. д-р Боряна Трифонова.

Направените анализ и оценка на научно-изследователската ѝ работа показват, че е завършен изследовател, достатъчно теоретично подготвен и умеещ да прилага подходящ инструментариум за проучване и решаване на управленски проблеми.

5. Лични впечатления

Познавам гл.ас. д-р Боряна Трифонова от участията ѝ в научни конференции в страната и от някои нейни публикации. Отличава се с етичност и колегиалност, със задълбочени теоретични познания в областта на управлението и с принципни научни позиции, които убедено защитава.

6. Критични бележки и препоръки

Като имам предвид бъдещата научно-изследователска работа на кандидата в конкурса, мога да посоча следните критични бележки и препоръки:

- В представените научни трудове се забелязва известна приемственост и някои повторения, въпреки че част от тях са доразвити като идеи, обобщения и инструментариум.

- Препоръчително е резултатите от научно-изследователска работа на гл.ас. д-р Боряна Трифонова да намерят още по-голямо присъствие в международни форуми и издания, като част от тях да са реферирани и индексирани в световноизвестните бази данни с научна информация Scopus и WoS.

- Публикуване на повече самостоятелни научни публикации, за което има вече необходимата квалификация, знания и опит. В този аспект - разработване и отпечатване на учебници и учебни помагала с казуси в областта на минното дело.

Посочените бележки и препоръки не омаловажават приносите на гл.ас. д-р Боряна Трифонова и не влияят върху общата положителната оценка за достойнствата ѝ, а следва да се приемат като пожелания за нейната бъдеща научна работа.

7. Заключение

Документите и материалите, представени от гл.ас. д-р Боряна Трифонова отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответните Правила за заемане на академични длъжности в МГУ „Св. Иван Рилски“.

Кандидатът в конкурса е представил достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и те са в професионалното направление на обявения конкурс. Научната и преподавателската квалификация на гл.ас. д-р Боряна Трифонова е несъмнена.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да избере гл.ас. д-р Боряна Трифонова на академичната длъжност „доцент“ в МГУ „Св. Иван Рилски“ по професионално направление 3.7 Администрация и управление (УЧР, предприемачество и мениджмънт).

26 април 2021 г.

Рецензент:
(проф. д-р Цвета Зафирова)